

Kuvien käytöstä ja avoimesta tieteestä

Fakta Julkaistu 28.12.2017 klo 15:41 Kirjoittaja Mari Pesola

Syksyllä 2017 käynnistettiin ImagOA eli [Avoin tiede ja kuvien käyttö -hanke](#), joka luo oikeudellisia mahdollisuuksia yliopistoissa ja korkeakouluissa luotujen materiaalien jatkokäytölle ja niiden avaamiselle. Hankkeessa on pidetty webinaareja sekä luotu [ImagOA-opas](#), johon on koottu kattava [luettelo kuva-aineistoja](#), ohjeistus [viittauskäytännöistä](#) sekä kerrottu oikeudellisista edellytyksistä materiaalin avoimelle jakamiselle.

Opas on lisensoitu CC BY -käyttöluvalla. Oppaan toivotaan leviävän mahdollisimman laajalle korkeakoulujen käyttöön. Englannin- ja ruotsinkieliset versiot valmistuvat keväällä.

Mitä tulee huomioida, jos materiaalin haluaa laittaa avoimeen verkkoon?

Tekijänoikeus ja tietosuoja määrittävät juridiset reunaehdot materiaalien avoimelle jakamiselle. Lisäksi tulee huomioida muun muassa [hyvää tieteellistä käytäntöä](#) koskevat ohjeistukset. Kuvien käyttö ja jatkokäyttö materiaaleissa kannattaa suunnitella etukäteen. Kunkin kuvan kohdalla tulee tehdä tapauskohtainen arvio sallitun käytön edellytyksistä:

1. Tekijänoikeus

Materiaaleihin syntyy [tekijänoikeus](#) tekijälle. Materiaalin tallentaminen tietoverkkoon ja jakelu tietoverkossa merkitsee aina sekä kappaleen valmistamista että yleisön saataville saattamista, jotka kuuluvat [tekijän yksinoikeuden alaan](#). Tekijänoikeudella suojatun materiaalin laittaminen verkkoon edellyttää siksi siis [soveltuvaa poikkeussäännöstä tai oikeudenhaltijalta saatua lupaa](#), mikäli tekijänoikeus on voimassa.

Tekijänoikeuden huomioiminen tapahtuu hyödyntämällä muiden oikeudenhaltijoiden kuvia tekijänoikeuslain mukaisen poikkeussäännöksen tai muun jaon sallivan luvan, kuten CC BY -lisenssin nojalla. Oman materiaalin käyttö ja jatkokäyttö optimoidaan puolestaan valitsemalla materiaalille [Creative Commons standardikäyttö lupa](#).

CC BY -käyttö lupa antaa aineistoille laajimman käyttöluvan, jonka nojalla materiaali on mahdollista jakaa myös sosiaalisessa mediassa. On huomioitava, että tällöin myös muiden oikeudenhaltijoiden kuvien on tullut tapahtua CC BY -lisenssin tai muun lisensoimisen sallivan luvan nojalla. Jos kuvia on hyödynnetty tekijänoikeuslain 25 §:n nojalla, voi materiaalin jakaa korkeakoulun avoimessa verkossa ja lisensoida se esimerkiksi CC BY NC -lisenssillä, koska tekijänoikeuslain 25 § soveltuu ainoastaan kuvien käyttöön ei-kaupallisessa tarkoituksessa:

CC-BY -käyttölupa antaa kuvien
käytölle ja jatkokäytölle sallivimman
luvan:

Kopioston lupa

Suppea, maksullinen käyttölupa, jonka nojalla ei mahdollisuutta avoimeen julkaisuun.

Muu lupa

Esimerkiksi oikeudenhaltijalta sähköpostitse kysytty lupa. Tällöin voit luvan laajuuden määrittämässä rajoissa hyödyntää kuvaa esimerkiksi julkaisemalla kuvan avoimessa verkossa luvan salliessa .

Tekijänoikeuslain 25 §

Julkistettua ja laillisesta lähteestä hankittua kuvaa voi siteerata ei-kaupallisessa tarkoituksessa arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen silloin kun kuva liittyy tekstiin ja siteerausta ei ole kielletty esimerkiksi kuvapankin käyttöehdoissa. Tekijä ja lähde tulee tällöin mainita. Jos kuvaa on siteerattu säännöksen nojalla, teoksen saa julkaista esimerkiksi korkeakoulun avoimessa verkossa, mutta ei esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla käyttöehdoista johtuen.

Tekijänoikeuslain 22 §

Julkistettua ja laillisesta lähteestä hankittua kuvaa voi siteerata, mikäli siteeraus on hyvän tavan mukainen ja tapahtuu tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa eikä siteerausta ei ole kielletty esimerkiksi kuvapankin käyttöehdoissa. Tekijä ja lähde tulee mainita. Hyvän tavan mukaisuutta koskevan vaatimuksen tärkein merkitys on, että se edellyttää lainattavalta ja lainatulta teokselta asiallista yhteyttä. Asiallisen yhteyden vaatimus koskee lainatun ja lainaavan teoksen suhdetta eli sitä, mitä tarkoitusta varten lainaus on sallittu. Jos kuvaa on siteerattu säännöksen nojalla, teoksen saa julkaista esimerkiksi korkeakoulun avoimessa verkossa, mutta ei esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla käyttöehdoista johtuen.

Salli

liser

Crea

Com

-käy

avull

oikeu

ilmai

joilla

saat

teok

muid

käyt

Mikä

anta

teok

esim
BY -
voi te
muo
jaka
avoi
verk
esim
sosi
medi
Liser
mate
käyt
jatko

2. Tietosuoja

Materiaalit, joissa on tunnistettavia henkilöitä, sisältävät henkilötietoja. Tällöin valokuvia kuvatessa ja niitä julkaistaessa tulee ottaa huomioon yksityisyydensuojaa sekä henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö. Tärkein henkilötietojen suojaa käsittelevä säädös on [tietosuoja-asetus](#). Yksityisyyden suojaa ja henkilötietojen suojaa käsitellään lisäksi useissa kansallisissa laeissa ja [rikoslaissa](#).

Käytännössä tietosuojan huomioon ottaminen tapahtuu informoimalla kuvassa olevia tunnistettavia henkilöitä kuvien käytöstä ja jatkokäytöstä. Esimerkiksi luennoilla kuvaamisesta ja kuvien julkaisusta avoimessa verkossa voi tiedottaa kurssille ilmoittautumisen yhteydessä. Tällöin kuvien ottaminen ja julkaisu on myös etukäteen suunniteltu.